

Тамики Хара

ЗЕМЉА КОЈУ СРЦЕ ЖЕЛИ

1951. јодине, ирад Мусашино

Лежим у постељи пред зору слушајући цвркулт птица. Оне су ту горе, на крову, и певају мени. Интонација њиховог цвркутања, пригушена, нежна, а ипак продорна, трепти од слатког очекивања. Да ли су оне можда свесне најосетљивијег од свих тренутака и невино дају знак његовог доласка једна другој? Ја се смејуљим у постељи саме себи: на овај начин ћу ускоро моћи да разумем језик птица. Да, само још мало, још малчице и сасвим ћу их добро разумети. Претпоставимо да у следећем животу будем рођен као птица и пођем да посетим земљу птица – какав ће ми дочек оне приредити? Да ли ћу и тада стајати у углу и грицкати нокте као неко усамљено дете доведено у дејчи вртић први пут? Или ћу обазриво покушати да осмотрим ствари око себе меланхоличним и јетким оком песника? Али не – како бих могао да чиним такве ствари пошто сам већ претворен у птицу? Одједном се нађем на шумској стази крај језера и срећем оне који су ми некада били блиски, а сада су птичице. *Па добро! Ти шакође!... Шћа? Обде си...?*

Лежим у постељи као опчињен, утоноу у размишљања о ствари-ма које се никада не могу десити. Они некада ми драги неће никада, сигуран сам, ишчезнути из мог живота. Морам да живим у невиности као птица до тренутка када ће ме узети смрт...

Да ли је читаво моје биће још увек разбијено у делове и пометено у безграничну даљину? Већ је годину дана како сам се овде настанио; није ли за мене људска самоћа већ истрошена до самог дна? Свет ми више не пружа ни једну једину сламку за коју бих могао да се ухватим;

ето зашто се звезде које на ноћном небу равнодушно шире небески покров над мојом главом, и дрвеће које на земљи стоји издвојено од мене, лагано приближавају месту на коме стојим као да би коначно да ме смене. Коликогод дубоко да лежим у каљузи у том тренутку, коликогод да сам хладан у срцу, зар те звезде и то дрвеће ипак не стоје тамо неустрашиво, препуне нечег што не зна за крај... Чак сам и своју звезду открио. Једн ноћи у мрачној улици од станице Кичићођи до моје самачке собе нешто ме повуче да погледам горе према звезданом небу. И она беше тамо: једна јединцата међу свим својим безбројним другарицама, привлачила је мој поглед и мигала према мени. Шта би то могло да значи, питао сам се. Али пре него што сам и почео да мислим, талас осећања ми заплъусну лице врелим сузама.

Самоћа је, изгледа, растошњена у самом ваздуху. Ти ситни, безазлени догађаји јаве се одједном у мени сада кад више немам никога. Ти, моја жено, са сузама на трепавицама, јер ти је нешто упало у око; моја мати с иглом којом омекшава заноктицу... Једном у зору док сам сањао о зубу, ти си се вратила мени из мртвих.

»Где те боли?«, питала си и мирно помиловала прстом то место. Додир твог прста ме пробуди, а бол беше прошао.

Док тонем у сан, изненадан удар као муња погоди ме у главу, а она се располути у експлозији. Жесток грч захвати читаво моје тело, а онда се нагло све смири као да се ништа није догодило. Ширум отворих очи и проверих: не изгледа да је ишта лоше. Шта је онда било то што је независно од моје свести учинило да се распрснем... Одакле то? Откуд долази? А ја не могу да знам. Да ли су можда то све те безбројне ствари које сам пропустио да учиним у животу наталожене у мени чекале да експлодирају? Или је то можда сећање на онај јутарњи трен када је атомска бомба пала, који се сада враћа да ме нападне после толиких година? Заиста не могу ништа да кажем. Колико се сећам, у самој трагедији у Хирошими нисам испољио никакав ментални поремећај. А можда је, додуше, тај шок отада из даљине непрекидно мотрио на мене и моје сапатнике, чекајући свој тренутак да нас распамети?

Лежим будан и призивам визију овога света. Ноћна се студен шуња изазивајући језу у мојој постељи. Зашто треба да будем тако потпуно леден као сада, моје тело, мој живот, моје најскривеније биће? Одлучујем да се обратим земљи која ми је подарила бивствовање. Онда се у мени мутно јавља визија земље. О једна кугло! О земљо без тошине! Па ипак, изгледа да је то таква земља каква ће бити и за милион година, а коју ја уопште не познајем. И пред мојим очима подиже се мутна гомила неке друге земље – у језгру те кугле је grimизни пламен што кључа и ковитла се. Шта може да постоји унутар такве пећи? Супстанце још неоткривене, тајне још незамисливе – такве ствари би могле сасвим добро ту да се сложе. А шта ће се десити с нашим светом када све ове ствари покуљају на површину земље?

Своју сопствену визију о ризници блага наслaганог под земљом имао би сваки човек окренут непознатој будућности с њеним разарањима или избављењем...

Ја сам, чини ми се, имао дуго неговану визију о добу када ће настати хармонија на земљи, када ће се дубоко у људским срцима ја-

вити тихи жубор извора и више неће бити ничег што би уништавало појединачне животе...

Овај прелаз ја често користим и често чекам када је рампа спуштена. Некада се воз појави из правца Ниши-огикубо, а понекад дође из Кичиђођија. Како прилази ближе, шине почињу приметно да подрхтавају. А онда, уз тутањ, промакне пуном брзином. Брзина чини да се осећам некако прочишћен. Можда завидим оној врсти људи који се кроз живот пробијају пуним гасом. Али у моме видном пољу су они с тужним погледом прикованим за шине. Осећам да дуж ових шина увек тумарају сени оних који су спознали бол у животу, а који су и поред грчевите борбе ипак били ринути у дубоко очајање. Али шта је са мном док стојим на пружном прелазу премишљајући о таквим стварима – није ли и моја сен такође, а да ја то и не примећујем, дошла да се маје крај истих шина?

Једнога дана сам пре заласка сунца лагано корачао друмом, кад се изненада плаво небо превуче чудном свеобухватном јасноћом, а један његов део ширио је плаву светлост као бисерне шкољке. Питао сам се да ли су моје очи хотимице то одабрале. Но онда моје очи опазеше да се плава светлост излива на красан дрворед. Стабла су била висока и витка и нешто се ту дешавало на свој миран начин. Управо је мој поглед пао на највише гране једног лепо обликованог листопадног дрвета, кад се један велики мрки лист одвоји од гране. Напуштајући грану мртви лист склизну право наниже низ стабло да легне међу остало мртво лишће згомилано на тлу у подножју. Била је то извесна дискретна брзина тешко поредива с било чим иначе. На путу од високе гране до тла лист је вероватно својим погледом одмеравао све доле на тлу... Када сам ја исто тако почео да размишљам о своме сопственом опроштају од земних призора? Једнога дана пошао сам на пут у Канду, место где сам живео годину дана раније. Ту, преда мном, распрострајена је одраније позната врева улице с књижарама. Да ли сам ја, док сам шврљао својим путем туда, на неки начин тражио своју сопствену сенку? На некој бетонској огради голо стабло и његова сенка који су били бледо помешани привукоше мој поглед. Зар је заиста било могуће да само такав блед, пригушен призор као овај толико изненади мој поглед?

Останем ли непокретан у својој соби, укочићу се од хладноће. Зато сам изашао. Снег који је јуче пао још увек је ту и све је преображено. Док сам корачао по снегу мој дух поново доби подстицај и ја почех да се загревам изнутра. Хладан ваздух упијао се пријатно у моја плућа. (Да: тога дана када је снег први пут пао на рушевине Хирошиме удисао сам баш такав ваздух и дрхтао од узбуђења.) Пало ми је на памет да још увек нисам написао оду снегу. Како би било добро луњати без мисли све даље и даље кроз снег швајцарских планина! Спопаде ме слатко маштање о белој смрти. Уђох у кафану и доконо седох запалив цигарету. Из угла је допирала Бахова музика, разнобојно украшена торта светлукала је у стакленој витрини. Чак ако бих ја нестао с овога света, млади људи који су по природи слични мени још увек би седели у забаченим буџама друштва на управо такав начин и баш у ово време. Напустих кафану и кренух ули-

пама под снегом поново. Сретох тек неколико људи. Хром млад човек вукао се долазећи ми у сусрет. Чинило ми се да знам интуитивно зашто је изабрао да изађе у шетњу оваквога снежног дана. *Не дај се – добацах му из душе док смо пролазили један крај другог.*

Уиркос ђризору чийаве наше беде који нас ђријиска и хвајиа за ђрло, ми имамо шисјинкиј који не можемо да уђушимо, а који нас диже. (Паскал)

Десило се то једног летњег поподнева када сам имао шест година. Играо сам се сам на каменим степеницама кућног складишта. Лево од степеништа сјајни сунчеви зраци заплели су се у густој крошњи трешње. Пробијали су се ипак до листова планинске руже која је расла близу степеница. Пријатан свеж ваздух струјао је поврх степеница где сам ја чуао. У некој врсти заноса ја сам чепркао по песку на гранитној површини степеника. Изненада приметих једног мрава како мили запослено према мојој руци. И не размишљајући ја га чврсто притиснух прстом. Установих да се випе не покреће. Мало касније наиђе још један мрав. И њега зауставих притиском свога прста. Један за другим мрави су долазили, и једног по једног ја сам гњечео. Осећао сам како ми у средишту главе расте температура све више и више, време је пролазило у заносу. О томе шта радим нисам тада размишљао. Али како сунце зађе и сумрак се рашири уокруг, мене ја се суновратих у необичну халуцинацију. Напшао сам се у кући. А ипак нисам знао где се налазим. Река гримизних пламенова вртложила се и надолазила, а онда сабласне приказе какве никада раније нисам видео беху ту зурећи у мене у полумраку и мумлајући тихо али с озлојеђеношћу. (Да ли је могуће да је та мрачна визија пакла била наговештај о оном другом паклу о ком ћу бити присиљен да својим очима сведочим касније у Хиросими?)

Волео бих да пишем о детету беспримерно слабашном и пресетљивом; имам осећај да се у једном тананом живчаном саставу, подложном ломљењу на најслабијем дашку поветарца, управо крије свемир вреднији од свих других светова.

Има ли макар једне једине ствари која би могла да измами прави осмех у моме срцу? Можда је, после свега, једна једина ствар која ми може пружити утеху, мала лирска песма о тој девојци. Средином лета претпрошле године када сам је први пут срео – девојку У – осетих чудан дрхтај у срцу. То је била слутња да је моје збогом земаљским стварима близу, да ће се моје последње године изненада сручити на моју главу. Увек сам могао да се сетим те лепе девојке, с носталгијом и савршено чедним склопом жеља. Кад год сам се опраштао од ње, осећао сам дугу у киши. У мислима бих склопио шаке и принео своју личну молитву за њену срећу.

И збуњује ме наговештај »пролећа« које се приближава кад све учесталије осећам тошину и хладноћу како се смењују. Не бих могао да се одупрем овом аиђеоском завођењу, живом, ваздушастом, нежном, препреденом. Кад цвеће букне у цветање и птице запевају, предзнаци заслепљујућег обреда једри су у најслабијем зрачку сунчеве светлости. Али нешто нелагодно, нешто немирно, поче да трепери у

моме срцу. Пред очима ми је прослава *Будни-дана* на улицама мога већ несталог завичајног града. Слика се у мени обнавља, слика мојих мртвих, мајке и сестара, у њиховим шареним свечаним кимонима. Сада су оне тако крхка створења, готово као девојчице. »Пролеће«, прослављено у стиховима, на сликама и у музици, шапуће ми тако да ми се у глави мути. Но ја остајем хладан и помало тужан.

У то време мора да си дрхтала на болесничкој постељи са слутњом долазећег »пролећа«. Није ли теби, пошто се смрт приближила, све било кристално јасно, а светли простори неба исто тако блиски? Какве си снове сневала онда на својој болесничкој постељи?

Ја пак сада ревносно сањам – о шеви која се диже с пшеничног поља у подне и узлеће у врело плаво небо...(Можда си ти то мртва, или је то слика мог сопственог бића?) Све више и више шева се диже, у правој линији, пуном брзином до бескраја. Онда, више се нити диже нити пада; живот букти у сјајном изгарању – границе живљења су наткриљене, та шева је постала звезда падалица. (Не, то нисам ја; али ипак је то моја слика коју срце жели – само нека је живот прошао у сјајном блеску и да су сви тренуци лепо проживљени...)

ПИСМО КИИЧИ САСАКИЈУ

Сећам се са задовољством како си ти био добар према мени током свих ових година. Моја једина жеља сада је да се опростим од свега тихо и неприметно. Готово сва моја књижевна дела од времена када сам изгубио своју жену била су на неки начин, осећам, моје спонтано завештање.

Када се гледа с палубе брода који напушта обалу, копно ће поступно постати једна тачка. На исти начин моје књижевно дело постаће у мојим очима тачка и на крају ишчезнути потпуно.

Сећам се прошлогодишње сцене када је Шусаку Ендо кренуо на пут у Француску. Посматрао нас је с палубе *Марсеја*. Шигео Сузуки и ја смо се шалили на кеју док смо зурили у правцу палубе, у метеж пре поласка. *И* изненада у мени се јави снажан осећај да је Ендо с нама доле, да гледа у правцу палубе исто као и ми...

Води рачуна о себи...

ТУЖБАЛИЦА ЗА У...

Влажно је младо лишће на врбама крај опкопа
Огрнут тмурном сумаглицом осмехнем се испод неба

Вода стоји јасна и мирна
Тражећи тужбалицу у мом срцу

Као што су сви опроштаји неприметно размењени
И сваки бол и јад неприметно отрти
Као да се благослов још назире у даљини

Желим да одем; хоћу да ишчезнем сада
У невидљиво, у онострану вечност.

Међу интелектуалцима који су преживели атомско бомбардовање Хирошима и касније се борили с питањима како живети и како изразити себе кроз писање, најпознатији је Тамики Хара (1905–1951). Мајстор поетске прозе прожете благошћу, Хара је доживео бомбардовање Хирошима када се вратио у свој завичај, тамо да сахрали у прадедовску породичну гробницу посмртне остатке своје умрле жене. Као један од очевидаца одлучио је да изрази јаде страдања и патњи које је сам искусио. Почивајући са *Лейљим цвећем* (*Natsu no Hana*), он је упорно пружао отпор цензорским забранама окупатора и објавио читав низ дела. Међутим, пет година касније, током Корсејског рата, када се зуцало да атомска бомба може поново да буде употребљена, он је извршио самоубиство. Дело које је оставио из тог времена, *Земља коју срце жели* (*Shingan no Kuni*), пуно је дубоких увида за нас који морамо да наставимо да живимо у нуклеарном добу. Цивилизација чије су средиште машине, пошто је упознала нуклеарно опустошење, грунула је затим лудачки даље правцем потхрањиваним нуклеарном енергијом. Ова силна трка која може да одведе у глобално уништење, окренула је у сваком случају према »непознатој будућности«, Хару је дубоко бринула.

Кензабуро Ое

(Из предговора енглеског издања
Антологије јапанских преводака о последицама атомског бомбардовања)
Превод: Хироши Јамасаки-Вукелић и Срба Митровић